

MARIO VARGAS LLOSA

DON RIGOBERTO'NUN
NOT DEFTERİ

ROMAN

2. BASKI

Çeviri: PERAL BAYAZ

♥ can
çağdaş

MARIO VARGAS
LLOSA

DON RIGOBERTO'NUN
NOT DEFTERLERİ

Can Çağdaş

Don Rigoberto'nun Not Defterleri, Mario Vargas Llosa

İspanyolca aslından çeviren: Peral Bayaz

Los cuadernos de don Rigoberto

© 2000, Mario Vargas Llosa

© 2003, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1999

2. basım: Mayıs 2023, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Didem Bayındır

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Başak Nur Vanlıoğlu

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-5165-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MARIO VARGAS
LLOSA

DON RIGOBERTO'NUN
NOT DEFTERLERİ

ROMAN

2010 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

İspanyolca aslından çeviren

Peral Bayaz

♥can

Mario Vargas Llosa'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kent ve Köpekler, 1984

Yeşil Ev, 1984

Palomino Molero'yu Kim Öldürdü?, 1991

Elebaşılar / Hergeleler, 1992

Mayta'nın Öyküsü, 1992

Üvey Anneye Övgü, 1992

Julia Teyze, 1994

And Dağlarında Terör, 1996

Masalıcı, 1996

Teke Şenliği, 2003

Cennet Başka Yerde, 2006

Kelt Rüyası, 2011

Genç Bir Romancıya Mektuplar, 2012

Ketum Kahraman, 2014

Hınzır Kız, 2015

Dünya Sonu Savaşı, 2021

Katedral'de Sohbet, 2022

MARIO VARGAS LLOSA, 1936'da Peru'nun Arequipa kentinde doğdu. Başkent Lima'daki Leoncio Prado Askerî Okulu'nda edindiği kişisel deneyimlerden yola çıkarak kaleme aldığı ilk romanı *Kent ve Köpekler*'le (1963) kısa sürede üne kavuştu. İlk romanını 1966'da *Yeşil Ev*, 1969'da *Katedral'de Sohbet*, 1973'te *Yüzbaşı ve Kadınlar Taburu*, 1977'de *Julia Teyze* izledi. *Dünya Sonu Savaşı*, *Masalca*, *Üvey Anneye Övgü*, *Don Rigoberto'nun Not Defterleri*, *Palomino Molero'yu Kim Öldürdü?*, *Mayta'nın Öyküsü*, *Teke Şenliği*, *Cennet Başka Yerde* gibi yapıtlarıyla günümüzün en seçkin yazarları arasındaki yerini aldı. 1993'te yayımlanan *And Dağlarında Terör* adlı romanı Planeta Ödülü'ne değer görüldü. Edebiyat eleştirisi alanında ise Gabriel García Márquez, Flaubert, Sartre ve Camus'nün yapıtları üzerine kitaplar yayımladı. 1990 yılında Demokratik Cephe'nin adayı olarak katıldığı başkanlık seçimlerinde Alberto Fujimori karşısında başarılı olamadı. 2010'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı.

“İnsan, düşün kurduğunda bir tanrı ve düşündüğünde
yalnızca bir dilenci...”

Hölderlin, *Hyperion*

“Yaşamımı eylemlerimle değerlendiremem; şans
onları yüceltmeme fırsat vermedi. Yaşamıma anlam
veren, fantezilerim.”

Montaigne

I

Fonchito'nun Dönüşü

Kapı çalındı. Donya Lucrecia açmaya gitti ve açar açmaz karşısında, Olivar de San Isidro'nun yaşlı ve eğri büğrü ağaçlarının oluşturduğu manzaranın önünde Fonchito'nun, altın sarısı buklelerin süslediği başını ve mavi gözlerini gördü. Birden çevresindeki her şey dönmeye başladı.

“Seni çok özlüyorum, üvey anne,” diye çok iyi tanıdığı bir ses geldi kulağına. “Bana hâlâ kızgın mısın? Senden özür dilemeye geldim. Beni bağışlayacak mısın?”

“Sen, sen ha!” Donya Lucrecia kapının tokmağına tutunmuş, ancak duvara dayanarak ayakta durabiliyordu. “Buraya gelmeye utanmıyor musun?”

“Akademiden kaçtım,” dedi çocuk, resim defterini ve boya kalemlerini göstererek. “Seni çok özlüyorum, gerçekten. Yüzün niye sarardı?”

Donya Lucrecia, “Aman Tanrım! Aman Tanrım!” diyerek geri geri gitti ve kapının yanında duran *kolonyal* taklidi iskemleye çöktü kaldı. Yüzü bembeyaz olmuştu, elleriyle gözlerini kapatıyordu.

“N’olur ölme!” diye bir çığlık attı çocuk korku içinde.

Donya Lucrecia –bayıldı bayılacak– bir çocuk silüetinin eşikten içeri atlayarak kapıyı kapattığını ve önünde diz çöküp ellerini ovuşturmaya başladığını fark edebildi,

o kadar. Oğlan afallamıştı: “Ne olur ölme, bayılma lütfen!” Donya Lucrecia kendini toparlamak için olağanüstü çaba harcıyordu. Konuşmaya başlamadan derin bir soluk aldı. Bir anda sesinin kısılmasından korkuyor, usul usul soluk almaya çalışıyordu.

“Hiçbir şeyim yok, iyiyim. Seni burada göreceğim hiç aklıma gelmezdi. Ne cesaretle geldin? Hiç vicdan azabı duymuyor musun?”

Fonchito hâlâ dizleri üstünde, Donya Lucrecia’nın ellerini öpmeye çalışıyordu.

“Beni bağışladığını söyle, ne olur üvey anne,” diye yalvardı. “Söyle, ne olursun. Sen gittikten sonra evin bütün tadı kaçtı. Okul çıkışında kaç kez gelip seni gözetledim. Kapını çalmak istiyordum ama cesaret edemiyordum. Beni hiç bağışlamayacak mısın?”

“Asla!” diye yanıtladı Donya Lucrecia, tam bir kararlılık içinde. “Yaptıklarını asla bağışlamayacağım, kötü kalpli çocuk.”

Ama Donya Lucrecia’nın iri siyah gözleri sözlerinin tam tersine merak ve hoşnutlukla, hatta belki biraz da şefkatle bakıyordu Fonchito’nun bukleli dağınık saçlarına, boynunun şişkin, mavimsi damarlarına, sarı saçları arasından uçlarını uzatmış iri kulaklarına, üniformasının lacivert ceketi ve gri pantolonu içindeki küçücük havalı bedenine. Burnuna futbol maçlarının gençlik kokusu, Onofrio’nun dondurma ve karamela kokuları doluyor, ergenlik çağındaki erkek çocukların sesleri değişirken çıkarırları o bir ince, bir kalın tiz sesler kulaklarında çınlıyordu. Sonunda elleri Fonchito’nun öpücükleriyle ıslanmayı kabul etti.

“Üvey anneciğim, seni çok seviyorum,” diye mırıldandı Fonchito. “İnanmayacaksın ama babam da seni çok seviyor.”

Tam o sırada mutfağa giden koridorda tarçın rengi,

çevik silueti çiçekli önlüğüyle çevrili, başında yazması, elinde toz almak için kullandığı tüyle Justiniana belirdi. Onları görünce olduğu yerde kalakaldı.

“Küçükbey Alfonso!” diye mırıldandı, gözlerine inanamayarak. “Fonchito! İnanamıyorum!”

“Baksana, şuna bak!” diye bağırdı Donya Lucrecia, olduğundan daha öfkeli görünmeye çalışarak. “Bu eve gelme cüretini gösteriyor. Benim hayatımı mahvedip Rigoberto’ya o darbeyi indirdikten sonra şimdi de af dileyip timsah gözyaşları akıtıyor. Böyle yüzüzlük gördün mü hiç Justiniana?”

Ama Donya Lucrecia bunları söylerken bile Fonchito’nun heyecanla, ağlayarak öpmeye çalıştığı upuzun tırnaklı ellerini çocuğun ellerinden kurtarmaya yeltenmiyordu.

“Hadi git küçükbey Alfonso,” dedi hizmetçi kız, o şaşkınlıkla sizli konuşmayı unutmuş, sen diye hitap etmeye başlamıştı. “Senyoranın ne hale geldiğini görmüyor musun? Hadi çabuk git, Fonchito.”

“Beni bağışladığını söylerse hemen giderim,” diye yalvardı çocuk, yüzü Donya Lucrecia’nın elleri arasında, iç çekerek. “Sen de bir merhaba bile demeden azarlama-ya başladın beni, Justita. Ben sana ne yaptım ki? Seni de çok seviyorum, evden gittiğin gün bütün gece ağladım.”

“Sus, yalancı seni! ‘Tanrı bir’ dediğine bile inanmıyorum senin,” dedi Justiniana, Donya Lucrecia’nın saçlarını düzelterek. “Size kolonyalı bir havlu getireyim mi senyora?”

“Bir bardak su getir en iyisi. Merak etme, iyiyim. Bu yumurcak beni sersemletti, o kadar.”

Ve sonunda, usulcacık çekti ellerini Fonchito’nun elleri arasından. Çocuk hâlâ ayaklarının dibindeydi, ağlamayı bırakmıştı ama hıçkırıklarını zor tutuyordu. Gözleri kan çanağı gibiydi, yanaklarından yaşlar süzülüyordu.

Ağzının bir ucundan incecik bir salya sarkıyordu. Donya Lucrecia gözlerini kaplayan buğulu sisin arasından çocuğun yüz hatlarını inceledi: burun kıvrımları, dudaklar, gururla dikilen küçücük çene ve ortasındaki çukur, bembeyaz dişler. Çocuk İsa'nın yüzünü andıran o masum yüzü tırmıklamak, tokatlamak geldi içinden. İkiyüzlü! Yahuda! O kadarla da kalmayıp boynunu ısırp bir vampir gibi kanını emmek istiyordu.

“Baban buraya geldiğini biliyor mu?”

“Ne diyorsun üvey anne!” diye yanıtladı Fonchito hemen, gizli bir şey söylüyormuş gibi ses tonunu alçaltarak. “Bilse, kim bilir beni ne yapardı! Adını hiç ağzına almıyor ama ben onun da seni çok özlediğini biliyorum. Yemin ederim, bütün gün aklı sende. Ondan gizli geldim buraya. Akademiden kaçtım. Haftada üç gün gidiyorum akademiye, okuldan sonra. Sana yaptığım resimleri göstereyim mi? Ne olur beni bağışladığını söyle, üvey anneciğim.”

“Söylemeyin ve hemen kovun onu senyora,” dedi elinde bir bardak suyla geri dönen Justiniana. Donya Lucrecia sudan birkaç yudum içti. “Güzel yüzüne, tatlı sözlerine kanmayın. Bu çocuk şeytanın ta kendisi, biliyorsunuz. Size gene kötülük eder, hem de birincisinden daha beter bir kötülük.”

“Öyle deme Justita,” dedi Fonchito, yeniden ağlamaklı bir sesle. “Yemin ederim yaptıklarımдан çok pişman oldum üvey anne. Gerçekten yaptığımın kötü olduğunu bilmiyordum. Ben böyle olsun istemedim. Evden gitmeni ister miydim? Babamla yalnız kalalım ister miydiniz hiç?”

“Ben gitmedim,” dedi Donya Lucrecia, dişlerini sıkarak. “Rigoberto bir orospuyu kovar gibi attı beni evden. Hep senin yüzünden.”

“Ayıp şeyler söyleme üvey anne.” Çocuk utanmış gi-

bi ellerini havaya kaldırarak karşı çıktı. “O sözler senin ağzına yakışmıyor.”

Tüm öfke ve acısına karşın Donya Lucrecia gülmemek için kendini zor tuttu. Ona küfretmek yakışmıyormuş! Akıllı ve duygulu yavrucak, öyle mi? Justiniana haklıydı, bu çocuk melek yüzlü bir ylandı, bir şeytandı.

Çocuk birden keyifle yerinden sıçradı:

“Gülüyorsun, üvey anne! Yani bağışladın mı beni? Söyle, n’olur, bağışladığını söyle.”

Ellerini çırpıyordu. Mavi gözlerinde hüznün yerini yabancı bir pırlıtlı almıştı. Donya Lucrecia çocuğun parmaklarında mürekkep lekeleri olduğunu fark etti. İstemeyerek heyecanlandı. Gene bayılmak üzere miydi yoksa? Tam da sırası! Ne garip duygular! Girişteki aynada kendini gördü: Yüzüne her zamanki anlatımı vermeyi başarmıştı, yalnızca yanakları hâlâ hafifçe kızarıktı ve göğsü hızlı hızlı inip kalkıyordu, o kadar. Mekanik bir hareketle sabahlığının açık yakasını kapattı. O gencecik yaşına karşın nasıl bu kadar utanmaz, bu kadar küstah, bu kadar art niyetli olabiliyordu bu çocuk? Justiniana kafasından geçirdiklerini okurcasına, “Bu kadar zayıf olmayın senyora, bağışlamaya kalkmayasınız sakın. Aptallık etmeyin!” der gibi bakıyordu Donya Lucrecia’ya. Sıkılğanlığını yenmeye çalışarak sudan bir-iki yudum daha içti. Buz gibiydi su, iyi geldi. Çocuk, Donya-Lucrecia’nın boşta kalan elini yeniden tutmuş öpmeye çalışıyordu.

“Sağ ol, üvey anneciğim. Çok iyisin. Biliyordum beni affedeceğini, onun için gelmeye cesaret ettim. Sana resimlerimi göstermek istiyorum. Sana Egon Schiele’den söz etmek istiyorum, onun yaşamından ve resimlerinden. Büyüyünce ne olmak istediğimi ve daha neler neler... Büyüyünce ne olacağım biliyor musun? Ressam! Ressam olacağım üvey anne.”

Justiniana korkmuş gibi başını sallıyordu. Dışarıda

arabaların motor sesleri ve klaksonlar San Isidro'da akşamın çöküşünü selamlıyorlardı. Donya Lucrecia salonun tül perdesi arasından çıplak dallara, zeytin ağaçlarının boğum boğum gövdelerine bakıyordu. Bu manzara ne kadar da tanıdıktı. Bu kadar yüz vermek yeter, şimdi kararlı davranma zamanı.

“Tamam, Fonchito,” dedi sert bir ses tonuyla, her ne kadar içinden gelmese de. “Şimdi, lütfen hemen git.”

“Olur üvey anne,” diye zıplayarak kalktı çocuk. “Sen nasıl istersen. Her zaman istediğini yapacağım, sözünü dinleyeceğim. Göreceksin, ne iyi bir çocuk olacağım.”

Sesinde ve yüzünde üzerinden büyük bir yük kalkmış, kendisiyle barışık birinin anlatımı vardı. Alnına bir tutam saç düşmüştü, gözleri sevinçle parılıyordu. Donya Lucrecia arka cebinden bir mendil çıkarıp burnunu sildiğini gördü. Sonra da yerden çantasını, resim dosyasını ve kalem kutusunu aldı, gözlerini Donya Lucrecia ve Justiniana'dan ayırmadan eli kolu dolu, gülümseyerek geri geri kapıya doğru uzaklaştı.

“İlk fırsatta yine bir kaçamak yapar, ziyaretine gelirim, üvey anne,” diye neşeyle bağırды kapıdan çıkmadan. “Tabii, senin de Justiniana.”

Sokak kapısı kapanınca Donya Lucrecia ve Justiniana bir an sessiz, kıpırdamadan oldukları yerde kaldılar. Bir süre sonra Bakire Pilar Kilisesi'nin çanları duyuldu, bir yerlerde bir köpek havlamaya başladı.

“İnanılır gibi değil...” diye fısıldadı Donya Lucrecia. “Bu eve ne yüzle geliyor?”

“Asıl inanılması güç olan ona bu kadar iyi davranmanız,” diye karşı çıktı hizmetçi kız. “Onu nasıl affedebildiniz? Beyefendiyle kavga etmeniz için hazırladığı o tuzaktan sonra. Siz tam cennetliksiniz senyora.”

“Bir tuzak olduğundan, bütün olanları onun küçücük kafasında planladığından pek emin değilim.” Kendi

kendine mırıldanarak banyoya doğru yürürken Justiniana'nın söylediklerini düzelttiğini duydu:

"Tabii ki o planladı. Fonchito daha beter şeyler de yapabilir. Hâlâ anlayamadınız mı?"

"Belki de," diye aklından geçirdi Donya Lucrecia. Ama o daha çocuktu, küçük bir çocuk. Acaba gerçekten öyle miydi? Evet, evet, en azından çocuk olduğu su götürmez bir gerçek. Banyoda alınına soğuk su vurdu ve aynada yüzüne baktı. Burnu sipsivri görünüyor, burun delikleri hızla açılıp kapanıyordu; gözlerinin çevresinde mor halkalar oluşmuştu. Yarı aralık dudaklarından pütür pütür olmuş dilinin ucunu gördü. Piura'da gördüğü kertenkeleleri ve iguanaları anımsadı, onların da dilleri her zaman kupkuruydu. Fonchito'yu kapıda görünce Kuzey çöllerindeki heykeller gibi taş kesilmişti. Bir anda hiç düşünmeden kemerini çözdü ve bir omuz hareketiyle sabahlığı sırtından attı. İpek kumaş bedenini okşayarak aşağıya doğru kayd ve ıslığa benzer bir ses çıkararak yere düştü. Şimdi bumburuşuk sabahlık ayaklarının çevresinde kocaman bir çiçek oluşturuyordu. Ne yaptığını, ne yapacağını bilemeden ayakları sabahlığın üzerinden geçerek onu bideye doğru götürdü. Dantel külotunu indirdi ve bideye oturdu. Ne yapıyordu? "Ne yapacaksın Lucrecia?" Gülümseliyordu, yüzünde çok ciddi bir anlatım vardı. Bir yandan derin derin soluk alıp vermeye çalışırken bir yandan da elleri, kendi başlarına buyruk, bidenin musluklarını açıp kapıyordu: Sıcak su, soğuk su, ikisi birden, sular birbirine karışıyor, fıskiyeden yükseliyor, alçalıyor, ılıklaşıyor, buz gibi soğuyor, iyice ısınıyor; önce incecik yükseliyor, sonra güçleniyor, daha sonra azalıyor... Bedenin alt tarafı öne doğru geliyor, arkaya doğru yerleşiyor, sağa sola kayarak doğru pozisyonu arıyordu. Hah, işte oldu. Sırtında bir titreşim duydu. "Belki de ayırımında değildir, belki öylesine yapıyordur," diye yinele-

di içinden, son altı ayda sık sık bela okuduğu bu çocuğa acıyarak. Belki de içinde kötülük yoktu çocukcağının. Belki de yaramaz, muzip, büyümüş de küçülmüş, sorumsuz... Ama kötü. Hayır. “Belki de kötü değil?” Kafasının içinde düşünceler çaydanlıktaki su gibi fokur fokur kaynıyordu. Rigoberto’yla tanıştığı günü anımsadı. Kısa bir süre sonra evleneceği, Budist papazların kulaklarına benzeyen koca kulaklı, koca burunlu dul adam ve bahriyeli elbisesi giymiş –parlak sarı düğmeli lacivert ceket, kasketinde çapa– melek yüzlü oğlu. Sonra Barranco’da Rigoberto’nun onunla yeni hayatına başlamak için yaptırdığı evi ve o evde yaşadığı hiç beklemediği sürprizlerle dolu, daha çok geceleri yoğunlaşan yaşamını düşündü. Evleri olacak binanın inşası sırasında kocası ve mimarın arasında geçen çekişmeleri anımsadı. Neler neler yaşamıştı. İmgeler gözlerinin önünden geçiyorlar, bazen sikkeliyor, değişiyor, birbirine karışıyor, birbirini izliyorlardı. Sanki fıskiye fışkıran sıvı ruhuna kadar ulaşarak, içini tatlı tatlı okşuyordu.

Mimara buyruklar

Aramızdaki anlaşmazlığın nedeni kavramsal. Siz benim evim ve kitaplığım için hazırladığınız bu güzel tasarımı, bir evde en önemli olanın eşyalar değil de o evde yaşayacak insanlar olduğu varsayımından –maalesef çok yaygın bir varsayım– yola çıkarak çizmişsiniz. Bu yöntemi seçmiş olmanızı eleştirmiyorum. Sizin meslekte önceliği müşterilere vermek zorunluluğundan kendinizi kurtaramanız doğal. Ama, benim gelecekteki evim için düşündüklerim bunun tam tersi. Ne demek istediğimi anlatayım: Benim dünyam olacak ve fantezilerimin ege-men olacağı bu küçük mekânda öncelik kitaplarımın, yağlıboya larımın ve gravürlerimin olmalı; bizler, bu evde

yaşayacak insanlar, onların hizmetinde olacağız. İşte bu yüzden, sizden yapmanızı istediğim tasarım öncelikle şu dört bin nüsha ile yüz tablo ve gravürde odaklanmalı. Burada yaşayacak insanların rahatını, güvenliğini, bu nesnelerin rahatından sonra düşünmelisiniz.

Şömine bu evin çok önemli bir öğesi. İsteddiğimde fazla kitaplar ve gravürleri yakmak için fırın olarak kullanabilmeliyim onu. Bu yüzden kitaplıklara ve oturacağım yere yakın olmalı, çünkü yazınsal ve sanatsal felaketlerin engizisyon yargıçlığını ayakta değil, oturduğum yerden yapmayı yeğlerim. Konuyu biraz daha açayım. Dört bin kitap ve yüz gravür benim için değişmez sayılar. Fazlalıkları ve düzensizliği önlemek için hiçbir zaman bu sayıdan fazla kitap ve gravürüm olmayacak; ama sahip olduklarım da her zaman aynı kitaplar ya da gravürler olmayacak. Ben ölene kadar her an değişecekler, yenilenecekler. Bu demektir ki kitaplığıma getirdiğim her yeni kitap için bir başka kitabı yok etmeliyim, her yeni tablo ve gravür –taşbaskı, ağaçbaskı, ksilografi, karakalem, kazımaresim, desen, karışık teknik, yağlıboya, suluboya, yani hangi teknikle olursa olsun– en az gözde olanlarından birini yerinden edecek. Kurbanı seçmenin zorluklarını yadsımıyorum; bu seçimi yaparken bazen öyle içim parçalanıyor, öyle Hamlet’vari ikilemelerle boğuşuyorum ki, günlerce, haftalarca ıstırap içinde kıvrınıyorum, geceleri karabasanlar üşüşüyor başıma. Önce-leri gözden çıkardığım kitapları ve gravürleri kütüphanelere ve müzelere armağan ediyordum. Şimdilerde ise yakıyorum. İşte şömine bu nedenle çok önemli. Sonunda bu köktenci yöntemde karar kıldım; çünkü böylece kurbanımı seçerken kültürel bir günah işlemek, ahlak kurallarını hiçe saymak gibi kaygılar duymuyorum. Andy Warhol’un rengârenk bir Campbell çorba kutusu reproduksiyonunu, Szyszlo’nın Paracas Denizi’nden esin-

lenerek yaptığı nefis bir tabloyla değiştirmeye karar verdiğim gün, daha doğrusu gece, anladım ki benim gözlemin görmek istemediği bir yapıtı başkalarına sergileyerek onları cezalandırmak aptalca bir şey. Bunu anlar anlamaz hemen ateşe fırlattım tabloyu. O karton parçasının cazırdayışını gördüğümde içim cız etti gerçi, bunu yadsıyamam. Ama artık hiçbir acı duymuyorum. Kitaplığımın ve resim koleksiyonumun sınırlı sayısını koruyabilmek için bir sürü romantik ozan kitaplarını ve *indigenist*¹ yazarların, bir o kadar da kavramsal, soyut, peyzaj, portre ve aziz tablolarını alevlere terk ettim. Bu işi acı duymadan, tam tersine görevini yerine getiren bir yazın ya da sanat eleştirmeni rahatlığıyla yaptım: Kökten, geri dönüşü olmayan ve çabucak yanarak yok olan bir eleştiri. Bu konu üzerine söyleyeceklerimi bitirmeden şunu da ekleyeyim: Bu iş eğlenceli ama bende kösnül istekler uyandırmayan, yalnızca tinsel bir uğraş, bedenime yansımıyor. Bu nedenle önemsiz sayılabilecek ve kısıtlı bir uğraş...

Umarım yukarıda okuduklarınızı –kitap ve tablolara iki ayaklılardan daha fazla önem vermeme yani– edepsizlik ya da çılgınlık olarak yorumlamazsınız. Öyle değil aslında, zor ama keyif verici deneyimler sonucunda, inarak alınmış bir karar. Benim için felsefe ve insanmerkezci dinsel geleneklere –isterseniz dudaklarımızda hafif bir gülümsemeyle kısaca hümanist gelenekler diyelim– karşı gelmek hiç de kolay olmadı. Bu gelenekler için gerçek, et ve kemikten, fani insanın sanat ve yazındaki yansımısından (sizce daha uygunsu taklidi diyelim) daha az ilgi çekici, daha az saygıya layık olması inanılmaz, akıl almaz, kabul edilemez bir durum. Bu karara varış öykü-

1. Yazında yalnızca yerli halkı konu alan bir akımın üyesi. (Ç.N.)

mün ayrıntılarıyla başınızı ağrıtmadan hemen sonuca geçeceğim; ama kararımdan en ufak bir utanç duymadığımı da bir kez daha yinelemek isterim. Bana asıl keyif veren ya da acı çektiren, sizin ve benim parçası olduğumuz alçaklar sürüsünün dünyası değil, yıllarca sabır ve aşkla topladığım tablolar, kitaplar ve gravürlerde cisimleşen imgelem yetisi, sanatsal beceri ve arzular. Barranco’da yaptıracağım ve başından sonuna kadar tasarımı sizin yapmanız gereken ev, kendimden, çok çekici yeni karımdan ya da küçük oğlumdan önce, işte bu kitaplar, tablolar ve gravürler için. Ailemin oluşturduğu kutsal üçlünün (“Kutsal Üçlü” derken dine küfrettiğimi sanmayın) görevi bu kitapların, tabloların, gravürlerin hizmetinde olmak. Sizden de bunu bekliyorum. Bu satırları okuduktan sonra tasarımlarınızı iyice gözden geçirip nerede yanlış yaptığınızı bulmanız gerekiyor.

Bu yazdıklarım, harfi harfine, gerçek isteklerimi yansıtıyor, asla gizemli eğretilmeler değil. Bu evi *onların* keyfini çıkarmak ve acılarını paylaşmak için yaptırıyorum, *onlara* sahip olduğum için, *onlar* için. Benim için çalışacağınız şu kısa sürede siz de bana öykünmeye çabalayın.

Haydi, şimdi çizmeye başlayın.

Kedilerin gecesi

Lucrecia randevuya sadık, odaya, kararlaştırıldığı gibi, kedilerden söz ederek karanlıkta girdi. Ayaklarına kadar inen ve bacaklarının görünmesine engel olan astragan mantosu içinde kendisi de nefis bir Ankara kedisini andırıyordu. Bedenini saran o grimsi örtü altında çıplak mıydı?

“Kediler mi dedin?” diye sordu Don Rigoberto.

“Daha doğrusu kedi yavruları,” dedi Donya Lucrecia ve miyavlar gibi sesler çıkararak Don Rigoberto’nun

çevresinde kararlı adımlarla döndü. Bu haliyle, kapatıldığı yerden arenaya yeni salınmış, toreadorun gücünü saptamaya çalışan bir boğayı anımsatıyordu. “Pisi pisiler, pisicikler. Bir düzine, belki de daha fazla kedi.”

Pisicikler kırmızı kadife şilte üzerinde oynuyor, tavanda gizlenmiş lambalardan yatağın üzerini aydınlatan, tozdan yıldızların pırıldadığı konik ışıktaki bacaklarını bir çekip bir uzatıyorlardı. Barok müzik eşliğinde havaya mis gibi bir koku dağılıyordu. Hızlı diyapazonların geldiği köşeden kendinden emin, sert bir ses duyuldu:

“Soyun.”

“Olamaz!” diye karşı çıktı Donya Lucrecia. “Ben, bu hayvanatların arasında mı? Kesinlikle olmaz, nefret ederim kedilerden.”

“Kedilerin arasında mı sevişmenizi istiyordu?” diye sordu Don Rigoberto, Donya Lucrecia'nın yumuşacık halı üzerinde tek bir devinimini gözden kaçırmadan. Baranco gecesinin ilk saatlerinde, dakikalar ilerlerken kalp atışları da hızlanıyordu.

“Düşünsene,” diye fısıldadı Donya Lucrecia, ayağa kalkıp dolanmasını sürdürerek. “Beni o kedilerin arasında çıplak görmek istiyormuş. O iğrenç hayvanların arasında! Anımsadıkça tüylerim diken diken oluyor.”

Don Rigoberto küçücük kedilerin cılız miyavlamaları kulağına ulaşınca silüetlerini görür gibi oldu. Gölgeler arasında kedilerin bedenleri belirginleşiyor ve üzerine vuran ışıkla yangın yerine dönmüş yatak örtüsünün parıltıları, yansımaları, kıvrımları Don Rigoberto'nun başını döndürüyordu. Yine de kıpırdanan o bir sürü kolun ucunda yeni yeni belirmeye başlayan saydam, kıvrımlı turnakları ayırt edebildi.

“Gel, gel buraya,” diye buyurdu köşedeki adam, yumuşak bir ses tonuyla. Aynı anda müzik setinin sesini yükseltmiş olmalı ki keman ve klavsen sesleri Don Rigo-

berto'nun kulaklarını tırmalayarak yükseldi. Pergolesi! Don Rigoberto parçayı tanımakta güçlük çekmemişti. Neden bu sonatı seçtiğini de anlamıştı: 18. yüzyıl salt kılık değiştirme ve cinsiyetlerin birbirine karıştığı yüzyıl olmakla kalmıyordu, aynı zamanda kediler yüzyılıydı. Zaten Venedik öteden beri bir kedi cumhuriyeti değil miydi?

“O sırada artık soyunmuş muydun?” diye sordu Don Rigoberto. Sesindeki tınıyı duyunca korkuyla karışık bir kaygının tüm bedenini sardığını fark etti.

“Her zaman olduğu gibi beni o soydu. Niçin soruyorsun, sanki bunun en çok hoşlandığı şey olduğunu bilmiyor musun?”

“Senin de tabii, öyle değil mi?” diye sevimli olmaya çalışarak karısının sözünü kesti Don Rigoberto.

Donya Lucrecia zoraki bir gülümsemeyle sırttı.

“İnsana hizmet eden birinin olması hoş bir duygu,” diye fısıldadı, yeni icat ettiği sıkılğan bir gülümsemeyle. “Gerçi bu kez farklıydı.”

“Kedilerden dolayı mı?”

“Tabii onlar yüzünden, başka neden olsun ki. Çok sinirliydim. Sinirden kasılmıştım Rigoberto.”

Her şeye rağmen, köşede saklanmış sevgilinin buyruğuna uymuştu. Onun yanında, ayakta, meraktan soluğu kesilmiş uysal uysal bekliyordu. Ama yangın yerine dönen şiltenin ortasında, esir alındıkları müstehcen sarı daire içinde, birbirlerine sokularak gerinen, kıpırda nan, yalanan kedileri de bir an olsun aklından çıkaramıyordu. İki elin topuklarından ayaklarına doğru kayarak ayakkabılarını çıkardığını duyumsayınca memeleri yay gibi gerildi, meme uçları sertleşti. Erkek şimdi de dikkatle, açıkta kalan her santimetre karelik teni acele etmeden öperek çoraplarını çıkarıyordu. Bir yandan da, önceleri Donya Lucrecia'ya şefkatli sözcükler, heyecan-

la söylenmiş müstehcen sözler gibi gelen bir şeyler fısıldıyordu.

“Ama, hayır, ilanıaşk etmiyordu, ne de bazen ağzından çıkan iğrençliklerdi mırıldandıkları bu kez,” diyerek biraz önce icat ettiği yapay gülücükle sırttı Donya Lucrecia, kocasının ellerinin ulaşabileceği bir yerde duruyordu. Ama Don Rigoberto karısına dokunmaya kalkışmadı. Yalnızca dilini ağzında zorla döndürerek, “Tamam! Ama ne diyordu öyleyse?” diye sormakla yetindi.

“Açıklamalar, kediler üzerine gerçek bir konferans,” diyerek kesik kesik bir kahkaha attı. “Pisi pisilerin hayatı en çok sevdiğilerinin bal olduğunu biliyor muydun? Ya sırtlarındaki küçük bir torbanın parfüm yapımında kullanıldığını?”

Don Rigoberto burun deliklerini iyice açarak geceyi kokladı.

“Üstündeki koku o koku mu? Öyleyse ceylan miski değil?”

“Kedi miski, kedi kokusu. Üstüme sindi. Rahatsız mı oldun?”

Don Rigoberto karısının anlattıklarını dinleyemiyordu, söylediklerinin yarısını kaçıırıyordu, akli başka yerlere gidiyordu, kendini de öykünün parçası olarak düşünürken birden dışlandığını duyumsuyordu. Ne demesi gerektiğini bilemedi.

“Peki kavanoz kavanoz balı ne yapacaktı?” diye sordu çekinerek, bir oyun ya da bir şakanın şölenin ciddiyetini bozmasından korkuyormuş gibi.

“Sana sürmek için,” dedi erkek, öpücüklerle ara vererek. Donya Lucrecia’yı soymayı sürdürüyordu. Çoraplarını, paltosunu, bluzunu çıkarmıştı, şimdi de etekliğinin düğmelerini açıyordu. “Yunanistan’dan getirdim, Imeto arılarının balı. Aristoteles’in sözünü ettiği bal. Senin için sakladım. Bu gece için.”

“Lucrecia’yı seviyor,” diye geçirdi aklından Don Rigoberto, biraz sevecenlikle, biraz da kıskanarak.

“Hele buna asla izin vermem,” diye karşı çıktı Donya Lucrecia. “Hayır, hayır ve hayır! Ben böyle pis işlerde yokum.”

Pek inanarak söylememiştir bu sözleri Donya Lucrecia. Sevgilisinin bulaşıcı kararlılığı karşısında savunması yıkılmıştı; sesinde yenilgiyi kabullenmiş bir tını vardı. Erkek okşayarak Donya Lucrecia’nın üzerinde kalan son giysileri de ayaklarının altına sererken bedeninin titreşimleri ona yataktan gelen kedi çığlıklarını unutturmuştu, artık başka şeyler düşünüyordu. Donya Lucrecia kendini okşanmanın keyfine bıraktı. Erkeğin dudakları ve elleri sürtündükleri yerleri alevlere boğuyorlardı. Bazen duman rengi, bazen yeşilimsi parıldayan kediler, bazen dingin bazen devingen, hâlâ orada yatakta, örtüyü bumburuşuk ediyorlar, oynuyorlar, miyavlıyorlardı. Pergolesi hafiflemişti, şimdi uzaklardan gelen bir meltem, mayışmış bir sestiyalnızca.

“Bedenine Imeto arılarının balını sürmek mi?” diye yineledi Don Rigoberto hecelerini üzerine basa basa.

“Kediler yalasin diye, düşünebiliyor musun? Bu tür şeylerden çok tiksiniyorum, üstelik kedilere karşı alerjim var. Yapışkan bir şeylere dokunmak, parmağımın ucuyla bile olsa (‘Gerçekten, hiç çiklet çiğnemez,’ diye geçirdi aklından Don Rigoberto) beni ne kadar rahatsız eder bilirsin. Düşün artık!”

“Büyük özveri. Buna katlanmanın nedeni yalnız...”

“Çünkü seni seviyorum,” diye Don Rigoberto’nun sözünü kesti Donya Lucrecia. “Sen de beni seviyorsun, değil mi?”

“Bütün kalbimle,” diye düşündü Don Rigoberto. Gözlerini yummuştu. Sonunda kafasını toparlayabilmişti. Artık bu zifiri karanlık dolangaçta yolunu bulabilirdi.

Peru'nun Lima kentinde geçen bu romanın “yüzey”deki konusu üvey anne, baba ve delikanlı arasında yaşanan garip ilişkiler; derindeki ise toplumun kimi kurumlarına, katmanlarına ve düşünce kalıplarına yönelik eleştiri ve başkaldırı. Bir sigorta şirketinde üst düzey yönetici olarak çalışan varlıklı Don Rigoberto, cinsel fantezilerini not ettiği defterine, her türlü kurumsallaşmaya karşı çıkan, hazcılığın ve bireyciliğın savunuculuğunu yapan görüşlerini de yazar. Baskıcı bir babanın gölgesi altında yaşayan delikanlının, göz kamaştıran güzellikteki üvey annesine tutulması anlatılırken, yirmi sekiz yaşında ölen Egon Schiele'ye vurgun, resimlerinde cinselliği işleyen bu ressamla kendini özdeşleştiren bu gencin şaşırtıcı hayal gücü de konu ediliyor bu romana. Gençlik yıllarının aksine, ileriki yaşlarda kurumsallaşmaya, bireyin sürü insanına dönüştürülmesine şiddetle karşı çıkan Perulu usta romancı Mario Vargas Llosa, bu inançlarını, kendi yaşamından bazı küçük motifleri de ekleyerek bu kitabında da savunuyor. Latin Amerikalı birçok yazar gibi Mario Vargas Llosa da yaşamı ve hazzı yücelten, kişisel özgürlüğü göklere çıkaran bir anlayışla kaleme alıyor yazdıklarını.

#aşküçgeni #yabancılaşma #özlem #baştançıkarma #aldatma #fantezi

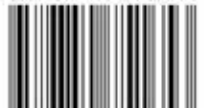
Kapak resmi: Egon Schiele

 can

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-5165-3

9 789750 751653